

Aktuálne problémy inštitútu vymenovania na príklade riaditeľa súkromnej školy podľa práva Českej republiky

Current Issues Concerning the Private School Principal's Appointment according to the Law of the Czech Republic

Martin Štefko

Abstract: *This study analyses the substance of the appointment as one of two ways leading to employment relationships. The whole story is based on issues connected with employment relationship of principals in private elementary and secondary schools in the Czech Republic in order to demonstrate practical connotations of the appointment nowadays. It is more than obvious from the Czech 50-year legal tradition that the appointment has become a classical tool within the realm of labour law. Despite the recent recodifications of civil law and civil service, the appointment continued to be regulated in the Labour Code and other acts as either way to create employment relationships. For legal theory classification, the appointment consented by the future employee should be understood as a contract supported by general civil law on the principle of subsidiarity if applicable in accordance with the Labour Code.*

Key Words: *Labour Law; Principal; School; Atypical Employment; Appointment; the Czech Republic.*

Abstrakt: *Cieľom tejto štúdie je analyzovať podstatu vymenovania ako jedného z dvoch spôsobov vzniku pracovného pomeru. Na príklade peripetií vymenovania riaditeľa základnej a strednej školy súkromného zriaďovateľa demonštrujeme vývoj predmetného inštitútu. Na podklade popísaných zmien v pracovnoprávných a iných predpisoch možno dospieť k záveru, že po takmer 50 rokoch sa vymenovanie pevne usídlilo (prostredníctvom novej úpravy štátnej služby) ako inštitút pracovnoprávny, ktorým vzniká pracovný pomer, pretože tak ustanovujú Zákonník práce alebo osobitné právne predpisy. Pre účely teoretickej klasifikácie by bolo vhodné považovať menovanie, s ktorým vyslovil budúci zamestnanec súhlas, za zmluvu, na ktorú sa v súlade so všeobecnou úpravou uvedenou v Zákonníku práce aplikujú*

subsidiárne ustanovenia všeobecného občianskeho práva vzťahujúce sa na zväzky.

Kľúčové slová: *Pracovné právo; riaditeľ; škola; atypický pracovný pomer; vymenovanie; Česká republika.*

Úvod

Úloha základných a stredných škôl je pre modernú demokratickú otvorenú spoločnosť neopomenuteľná. Kľúčové pre fungovanie českej vzdelávacej sústavy sú predovšetkým základné a stredné školy, ktoré sú zriadené obcou a krajom, a niektoré aj Ministerstvom školstva, mládeže a telovýchovy Českej republiky. Význam iných zriaďovateľov, vrátane registrovaných cirkví alebo náboženských spoločností, je pri základných školách veľmi malý, postupne však narastá pri stredných školách.¹ Za riadne fungovanie školy je zodpovedný riaditeľ a je v pozícii zamestnanca. Dlhodobý zámer vzdelávania a rozvoja vzdelávacej sústavy Českej republiky na obdobie rokov 2015 – 2020 stavia do popredia záujem o efektívne riadenie vzdelávacieho systému, ako aj tlak na priebežné vzdelávanie riaditeľov škôl.²

O to závažnejší je problém, ktorý zákonodarca vytvoril svojím neopatrným postupom, a to v prípade novelizácie ustanovenia § 166 ods. 7 zákona č. 561/2004 Sb. o predškolskom, základnom, strednom, vyššom odbornom a inom vzdelávaní (školský zákon). Novelizácia školského zákona, uskutočnená zákonom č. 472/2012 Sb., totiž závažným spôsobom

¹ Podľa štatistík uverejnených na portáli spravovanom p. D. Fuskom, Meziříčská 1644, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm, činil podiel týchto „súkromných“ škôl ku koncu roka 2013/2014 cca. 3,6 % na celkovom počte všetkých základných škôl. Naopak, pri stredných školách tvoria školy zriadené súkromnými zriaďovateľmi 23 % (registrované cirkvi a náboženské spoločnosti následne ďalších 2,8 %), v prípade konzervatórií ďalej 16,7 %. Porovnaj Vývoj počtu a podílu jednotlivých druhů škol podle zřizovatele (2006/07 – 2014/15). In: *Vzdělávací služby* [online]. 2016. 3 s. [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/vzdelavaci-soustava/vyvoj-poctu-skol.pdf>. K fenoménu súkromného školstva pozri ďalej štatistiku Združenia súkromných škôl Čiech, Moravy a Sliezska. Je možné, aby súkromné školy ohrozovaly monopol 96 percent škôl verejných?. In: *Sdružení soukromých škol Čech, Moravy a Slezska* [online]. 2016, s. 2 [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: http://www.soukromeskoly.cz/media/File/aktuality/pdf/141001_agitacni_letak.pdf.

² Dlhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015 – 2020. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky* [online]. 2016, s. 12, 63 a nasl. [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: http://www.msmt.cz/file/35167_1_1/.

spochybnila spôsob, akým má byť fyzická osoba do funkcie riaditeľa ustanovená.

Cieľom predloženého príspevku nie je iba poukázať na atypický pracovný pomer riaditeľa súkromnej školy, ale aj na negatíva zamýšľaného údajného „zjednodušenia“ predmetnej úpravy v školskom zákone, hoci i táto zmena názorne demonštruje, že význam základného a stredného súkromného školstva nie je ani dnes dostatočne zohľadňovaný. Snahou autora je predovšetkým podnietiť diskusiu o vhodnejšej úprave právnej formy ustanovovania riaditeľov škôl a školských zariadení tzv. súkromných zriaďovateľov do ich pozícií.³ Súčasne sa žiada zohľadniť, že k predmetnej zmene v spôsobe ustanovovania riaditeľov súkromných škôl do ich pozícií došlo na pozadí rozsiahlejších zmien, ktorými boli rekodifikácia súkromného práva i nová úprava civilného výkonu štátnej služby. Obe uvedené zmeny sa zásadným spôsobom dotkli podoby pracovného práva, a je viac než na mieste otázka, či aspoň nepriamo nedošlo tiež ku zmene samotnej podstaty inštitútu vymenovania ako druhého spôsobu vzniku pracovného pomeru. Za účelom predostretia celého problému preto najskôr podáme stručný štandardný výklad vymenovania ako pracovnoprávneho úkonu (oddiel 2), a následne aplikujeme poznatky pracovnoprávnej teórie a judikatúry na proces ustanovovania riaditeľov škôl a školských zariadení, ktoré nemajú podobu školskej právnickej osoby, a to vrátane intertemporálnych súvislostí (oddiel 3).

Vymenovanie

Zákonník práce upravuje vymenovanie ako právny úkon zakladajúci pracovný pomer. Ak je do príslušnej funkcie vymenovaný zamestnanec, ktorý už v pracovnom pomere k zamestnávateľovi je, dochádza na základe vymenovania a súhlasu s ním ku zmene už existujúceho pracovného pomeru. Zákonník práce upravuje predovšetkým prípady tzv. vnútorného vymenovania, teda vymenovania na základe Zákonníka práce, a vonkajšieho menovania upraveného osobitnými právnymi predpismi.⁴ Zákonník práce upravuje jednak vymenovania nižších vedúcich zamestnancov u daného zamestnávateľa, a jednak tiež niektoré prípady vymenovania

³ Kratší by bol pojem súkromná škola, ktorý mal navyše kedysi historickú tradíciu v ustanovení § 2 tzv. Hasnerovho zákona (říšský zákon o školách obecných č. 62/1869 ř.z.), dnes by však tento pojem nezodpovedal platnej právnej úprave.

⁴ Pozri BĚLINA, M., L. DRÁPAL, et al. *Zákonník práce: Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 1488. ISBN 978-80-7400-290-8.

najvyššieho vedúceho zamestnanca u zamestnávateľa, ktorý je súčasne aj štatutárnym orgánom daného zamestnávateľa.

Vymenovanie sa považuje za pracovnoprávnú skutočnosť.⁵ Podľa doktríny i judikatúry nie je vymenovanie dvojstranným úkonom – zmluvou, a neplatí to ani naopak. Za vymenovanie nemožno považovať ani zmluvu označenú ako „pracovná“, pokiaľ takáto zmluva bola uzavretá so zamestnancom, ktorý je v okruhu menovaných zamestnancov.⁶ V prípadoch, keď právna úprava stanovuje vznik pracovného pomeru vymenovaním, kogentná povaha Zákonníka práce vylučuje založenie pracovného pomeru pracovnou zmluvou.⁷ Vymenovanie však nie je ani „čistým“ jednostranným právnym úkonom v zmysle Občianskeho zákonníka, pretože jednostranný prejav vôle zamestnávateľa, respektíve osoby, ktorá je oprávnená menovať, nemôže byť účinný, pokiaľ budúci (zamýšľaný) zamestnanec nebude so vznikom pracovného pomeru súhlasiť.⁸ Súhlas zamestnanca je totiž všeobecnou podmienkou platnosti vymenovania, a súčasne tiež prejavom ústavou chránenej zásady slobody práce.

Genéza vymenovania ako pracovnoprávneho inštitútu

Vymenovanie založené osobitnými právnymi predpismi (nie však Zákonníkom práce) má podstatne dlhšiu históriu než tzv. vnútorné vymenovanie. O vymenovaní kancelárskych úradníkov jestvujú čiastkové záznamy už v starom Ríme.⁹ V období Rakúska bolo vymenovanie ako spôsob ustanovenia do funkcie výslovne upravené osobitnými predpismi, napríklad u sudcov,¹⁰ miestodržiteľov, krajinských prezidentov, miestodržiteľ-

⁵ Porovnaj *Zákoník práce a předpisy souvisící*. 1. vyd. Praha: Práce, 1965, s. 327 alebo napríklad bod 244. *Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 83/06* [2008-03-12] uverejnený pod číslom 116/2008 Sb. Ďalej pozri tiež BĚLINA, M., L. DRÁPAL, et al. *Zákoník práce: Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 203. ISBN 978-80-7400-290-8.

⁶ Porovnaj *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 2339/2003* [2004-02-13].

⁷ Pozri *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 512/2001* [2002-03-21] (Súbor, zv. 15, C 1100).

⁸ Poľská doktrína považuje súhlas zamestnanca za podmienku platnosti menovania. Porovnaj SYPNIEWSKI, Z. Charakter prawny stosunków pracy na podstawie mianowania. In: W. JAŚKIEWICZ, ed. *Studia nad kodeksem pracy*. 1. wyd. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 1975, s. 214. Prawo, nr 71.

⁹ SKŘEJPEK, M. Vedoucí a personál císařských kanceláří za principátu. In: L. SOUKUP, ed. *Právněhistorické studie 33*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993, s. 24. ISBN 80-7066-739-7. Aj keď sa preukáže, že určitý vedúci personál poberal za výkon práce finančnú odmenu, je, samozrejme, veľmi náročné zistiť, na základe akého právneho titulu.

¹⁰ Zákon č. 117/1867 o moci soudcovské. Obsiahnuté v čiastke LXI. zákonníka říšského, č. 144, s. 398, vyd. a rozosl. dňa 22. decembra 1867.

ských a vládnych radcov,¹¹ hajtmanov a vrchných horných radcov,¹² poštových pomocných úradníkov,¹³ úradníkov¹⁴ a mnohých ďalších profesií. Všeobecne možno pritom konštatovať, že vymenovaním sú do funkcie ustanovené osoby, ktoré majú pre štát osobitný význam, a vzťah založený vymenovaním je verejnoprávnej povahy.¹⁵ Ani po vzniku Československej republiky v dôsledku recepcie rakúskych predpisov vymenovanie ako spôsob ustanovenia do funkcie, samozrejme, nevymizlo¹⁶ a môžeme sa s ním stretnúť v dobových predpisoch.

Po oslobodení Československa sa ukázali byť nereálnymi predstavy o návrate k prvorepublikovej úprave. Aj napriek tomu, že po potrestaní zradcov a kolaborantov došlo najskôr ku zrušeniu pracovných pomerov založených príkazaním (vládne nariadenie zo dňa 4. júna 1945, č. 14 Sb., ktorým sa prehlasuje nepoužívateľnosť niektorých predpisov o riadení práce a o núdzovej službe a zrušujú sa pracovné pomery vzniknuté príkazaním (nasadením)), rozhodla sa politická reprezentácia pre radikálne celospoločenské ekonomické reformy. Ich dôležitou súčasťou bola tiež intenzívna verejnoprávna regulácia mobility pracovných síl. Za všetky možno uviesť dekrét prezidenta republiky o pracovnej povinnosti osôb, ktoré stratili československé štátne občianstvo (dekrét č. 71/1945 Sb.) a dekrét prezidenta republiky o všeobecnej pracovnej povinnosti (ďalej len „dekrét č. 88/1945 Sb.“).

Dekrét č. 71/1945 Sb. bol síce zrušený až Zákoníkom práce (zákon č. 65/1965 Sb.) s účinnosťou k 1. januáru 1966, vzhľadom na urýchlenu

---

¹¹ Porovnaj zákon č. 41/1868 o zřízení politických úřadů správních v královstvích Českém, Dalmatském, Haličském a Vladiměřském s vojvodstvími Osvětimským a Zátorským a s velkovojvodstvími Krakovským, v arciknížetstvích Rakouském pod Enzí a nad Enzí, ve vojvodstvích Salcburském, Štyrském, Korutanském, Krajinském, Bukovinském, v markrabství Moravském, ve vojvodstvích Horno- a Dolnoslezském, v knížecím hrabství Tyrolském a v zemi Vorarlberské, v markrabství Istrianském, v knížecím hrabství Gorickém a Gradištském a v městě i okršlku Trstském. Má platnosť v kráľovstvách a krajinách zastúpených v Ríšskej rade. Obsiahnuté v čiastke XVII. zákonníka ríšského, č. 44, s. 76, vyd. a rozosl. dňa 23. mája 1868.

¹² Ustanovenie § 16 zákona č. 77/1981 ř.z. o zřízení a působnosti úřadův horních.

¹³ Ustanovenie § 23 nariadenia č. 186/1902 ř.z., ktorým upravujú se služební poměry poštových pomocných úředníků, poštovských aspirantův a poštovských pomocníků.

¹⁴ Například ustanovenie § 56 a nasl. Zákon č. 15/1914 ř.z. o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů (služební pragmatika).

¹⁵ Ohľadom rovnakej poľskej skúsenosti pozri FLOREK, L. a T. ZIELIŃSKI. *Prawo pracy*. 9. vyd. Warszawa: C. H. Beck, 2007, s. 78. ISBN 978-83-7483-776-7.

¹⁶ Viac pozri napríklad HROMADA, J., J. CHYSKÝ a K. WITZ. *Československé pracovní právo*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1957. 531 s.

odsun príslušníkov nemeckej, a sčasti aj maďarskej národnosti mal však prevažne epizódny charakter.¹⁷ Naproti tomu, dekrét č. 88/1945 Sb. podstatne ovplyvnil vývoj úpravy zamestnanosti (mobility pracovných síl), najmä v 50. rokoch minulého storočia, a značne zasiahol tiež do súkromnoprávnej koncepcie služobnej zmluvy. Spomeňme predovšetkým, že v súlade s ustanovením § 1 dekrétu č. 88/1945 Sb. mohli byť pridelení všetci práceschopní muži vo veku od 16 do 55 rokov a ženy vo veku od 18 do 45 rokov na výkon prác, ktorých neodkladný výkon vyžadovali dôležité verejné záujmy. Doterajší pracovný pomer pridelením, teda na základe správneho aktu, nezankoval; pridelená osoba sa posudzovala podľa ustanovenia § 9 dekrétu č. 88/1945 Sb. po dobu pridelenia tak, akoby bola na dovolenke vo svojom doterajšom pracovnom pomere. Doba pridelenia sa viac-menej považovala za dobu zamestnania v tomto (pôvodnom) pomere. Pridelením nastalo podľa ustanovenia § 10 dekrétu č. 88/1945 Sb. založenie pracovného pomeru.

Pred i po vydaní dekrétu č. 88/1945 Sb. prebiehala rozsiahla diskusia o novom charaktere pracovného pomeru. Niektorí autori sa vyslovovali (odkazujúc na sovietsky Kódex zákonov o práci z 30. októbra 1922) pre začlenenie pracovného pomeru do práva verejného.¹⁸ Napokon, samotný dekrét č. 88/1945 Sb. nepochybne patrí do oblasti verejného práva. V dobovej literatúre možno dohľadať aj obhajoby zachovania súkromnoprávneho charakteru pracovného pomeru. V zmluvnej povahe pracovného pomeru sa objavuje výraz prirodzenej požiadavky slobody práce. Zatiaľ čo pre súkromnoprávne vzťahy je pravidlom rovnosť, pre verejnoprávne vzťahy je zase typické podrobenie sa impériu štátu. V neposlednom rade sa zdôrazňovalo, že zamestnanec bude radšej pracovať za individuálny prísľub odmeny za prácu než za splnenie verejnoprávnej povinnosti.¹⁹ Hoci zákonodarca nakoniec hlasy po verejnoprávnej povahe pracovného pomeru nevypočul, dekrét č. 88/1945 Sb. predstavuje výraz-

---

¹⁷ Tzv. divoký odsun nemeckého obyvateľstva prebehol bezprostredne po skončení vojnových operácií a pokračoval až do Postupimskej konferencie. Následný organizovaný odsun potom pokračoval do konca roka 1946 a čiastočne tiež v roku 1947. Odsun maďarskej menšiny prebehol v menšom meradle v roku 1946. Porovnaj KUKLÍK, J. *Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“: Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945*. 1. vyd. Praha: Linde, 2002, s. 270-276. ISBN 80-7201-352-1.

¹⁸ Porovnaj WITZ, K. O novou konstrukci pracovního poměru. *Sociální revue*. 1946, roč. 21, s. 224 a nasl.

¹⁹ Porovnaj HRDLIČKA, V. Poznámky ke konstrukci pracovního poměru. *Právník*. 1946, roč. 85, č. 9-10, s. 290-292. ISSN 0231-6625.

ný medzník v konštituovaní „novej“ podoby služobnej zmluvy po skončení druhej svetovej vojny u nás.

Vzhľadom na intenzívny vplyv verejného práva v pracovnej oblasti neprekvapuje, že sa vzápätí objavil aj ďalší spôsob vzniku pracovného pomeru správnym aktom. Vymenovanie ako ďalší spôsob vzniku pracovného pomeru upravil zákon č. 51/1955 Sb. o národných podnikoch a niektorých ďalších hospodárskych organizáciách. V jeho ustanovení § 21 možno vidieť predobraz neskoršej (i dnešnej) úpravy Zákonníka práce (zákona č. 262/2006 Sb.). Dobová literatúra vymenovanie zhodne vyhradzovala pre riaditeľov národných podnikov, podnikov miestneho priemyslu či komunálnych služieb a riaditeľov iných hospodárskych organizácií. Vymenovanie pritom nebolo považované za pracovnú zmluvu v zmysle ustanovenia § 1153 Všeobecného občianskeho zákonníka, ale za správny akt.²⁰

Zákon č. 65/1965 Sb. Zákonník práce, keď po prvý raz upravil vymenovanie, vykonal tak v ustanovení § 27, a to nasledujúcou dikciou: „Vymenovaním môže byť založený pracovný pomer len u vedúcich pracovníkov vymenovaných do ich funkcie orgánom nadriadeným organizácii, v ktorej má pracovník svoju funkciu vykonávať.“²¹ K rozšíreniu okruhu menovaných funkcií došlo ku koncu predchádzajúceho režimu zákonom č. 188/1988 Sb., a to z dôvodu vytvorenia podmienok pre uľahčenie žiaducej mobility pracovných síl a ich účelné rozmiestnenie a efektívne využitie.²² Stále sa však malo jednať iba o významné vedúce funkcie najvyšších vedúcich zamestnancov.²³ Podľa ustanovenia § 2 vykonávajúceho

---

²⁰ Napríklad CHYSKÝ, J., J. HRMADA a K. WITZ. *Československé pracovné právo*. 2. přeprac. vyd. Praha: Orbis, 1960, s. 75.

²¹ Rovnako tiež dôvodová správa. *Zákonník práce a předpisy souvisící*. 1. vyd. Praha: Práce, 1965, s. 327. V neskoršom vydaní už bolo zjednotenie úpravy vzniku pracovného pomeru tendenčne prezentované ako zlepšenie postavenia robotníkov a odstránenie triednych rozdielov. Pozri *Zákonník práce a předpisy souvisící*. 7. uprav. vyd. Praha: Práce, 1976, s. 66-67.

²² Viac pozri osobitnú časť dôvodovej správy k § 27. *Vládní návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákoník práce [č. 100]* [online]. 1988 [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih/1986fs/tisky/t0100_01.htm.

²³ „Vymenovaním môže byť založený pracovný pomer len u vedúcich pracovníkov menovaných podľa osobitných predpisov, poprípade podľa stanov spoločenských organizácií, do funkcie orgánom nadriadeným organizácii, v ktorej má pracovník svoju funkciu vykonávať, a u vedúcich pracovníkov, ktorých do funkcie menuje vedúci organizácie. Okruh vedúcich funkcií, do ktorých pracovníkov menuje vedúci organizácie, stanoví nariadením vláda Československej socialistickej republiky po prerokovaní s Ústrednou radou odborov; to neplatí u vedúcich pracovníkov aparátov spoločenských organizácií.“ Doslovná

nariadenie vlády č. 223/1988 Sb. boli týmito vedúcimi funkciami funkcie v priamej riadiacej pôsobnosti vedúceho organizácie a funkcie vedúceho odboru alebo jemu na roveň postaveného organizačného útvaru ústredného orgánu.

Ďalšiu rozvolňujúcu zmenu a prvú úpravu tzv. vnútorného vymenovania i mimo rámec ústredných orgánov štátnej správy, respektíve osobitne uvedených organizácií prinieslo zákonné opatrenie predsedníctva Federálneho zhromaždenia č. 362/1990 Sb. o rozšírení okruhu vedúcich funkcií obsadzovaných menovaním. Ako vedúce funkcie, do ktorých boli pracovníci vymenovaní, boli určené nanovo:

- a) vedúce funkcie v priamej riadiacej pôsobnosti vedúceho organizácie,
- b) vedúce funkcie v priamej riadiacej pôsobnosti vedúcich pracovníkov priamo podriadených vedúcemu organizácie za podmienky, že sú týmto vedúcim pracovníkom podriadení ďalší vedúci pracovníci, a
- c) vedúce funkcie na ústredných orgánoch.

Ak odhliadneme od dobovej terminológie, môžeme vidieť jednoznačnú paralelu voči platnej právnej úprave zamestnancov, s ktorými je možné dojednať možnosť odvolania z výkonu funkcie podľa súčasného ustanovenia § 73 ods. 3 Zákonníka práce. Zákon č. 3/1991 Sb. preniesol rozšírenie menovaných funkcií upravené zákonným opatrením predsedníctva Federálneho zhromaždenia č. 362/1990 Sb. do ustanovenia § 27 ods. 5 zákona č. 65/1965 Sb. Dôvodová správa doplnila, že zaraďovanie pracovníkov do menovaných funkcií nie je možné uskutočňovať pracovnou zmlouvou.²⁴

Zákon č. 74/1994 Sb. opätovne rozšíril úpravu vymenovania, s cieľom umožniť vymenovanie zamestnancov taktiež u zamestnávateľov fyzických osôb. Došlo tiež k úprave tzv. vonkajšieho vymenovania, keď sa vypustila úprava o tom, že vymenovanie uskutočňuje orgán nadriadený organizácii, v ktorej má pracovník svoju funkciu vykonávať. V odbornej literatúre sa však súčasne začínajú objavovať pochybnosti, či takto široko koncipovaná úprava vymenovania ako druhého spôsobu vzniku pracov-

---

dícia ustanovenia § 27 ods. 4 zákona č. 65/1965 Sb. Zákonník práce v znení zákona č. 188/1988 Sb.

²⁴ Zvláštní část důvodové zprávy, rubrika Další závažné změny. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, Vláda České republiky. *Důvodová zpráva k zákonu č. 3/1991 Sb., změna Zákonníku práce* [Systém ASPI]. ASPI_ID LIT32189CZ [cit. 2016-01-25]. ISSN 2336-517X. Dostupné v Systéme ASPI. Dokument je tiež voľne dostupný. *Vládní návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákoník práce* [č. 261] [online]. 1990 [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0261_01.htm.

ného pomeru je vhodná vzhľadom na medzinárodné záväzky Českej republiky.²⁵ Do uvedenej úpravy ešte pred rekodifikáciou pracovného práva zasiahol zákon č. 220/2000 Sb. o zmenách niektorých zákonov v súvislosti s prijatím zákona o majetku Českej republiky a jej vystupovaní v právnych vzťahoch, keď doplnil, že pokiaľ je zamestnávateľom štát, vymenovanie a odvolanie môže vykonávať výhradne vedúci organizačnej zložky štátu.

Zmenu priniesol (nový) Zákonník práce (zákon č. 262/2006 Sb.), ktorý okruh menovaných zamestnancov zúžil na, zjednodušene povedané, štát a ďalších zamestnávateľov poskytujúcich služby v rámci verejnej správy, vrátane riaditeľov základných a stredných škôl, pokiaľ škola mala podobu príspevkovej organizácie.²⁶ Tak či tak, v dôsledku nekvalitnej legislatívnej úpravy (použil sa pojem kolidujúci s inými právnymi predpismi) došlo k novelizácii, ktorá, naopak, výrazným spôsobom rozšírila okruh menovaných zamestnancov, nie však u zamestnávateľov, pre ktorých bolo možné vymenovaním zamestnanca založiť pracovný pomer.

Statusové oslabenie pri skončení pracovného pomeru

Základný (a v podstate tiež jediný) rozdiel medzi právami a povinnosťami vymenovaného a nevymenovaného zamestnanca (teda z hľadiska platnej pracovnoprávnej úpravy) spočíva v možnom odlišnom (konceptne jednoduchšom) spôsobe skončenia pracovného pomeru. Pôvodná úprava bola ale iná. Podľa ustanovenia § 66 zákona č. 65/1965 Sb. v znení do novely uvedenom zákonom č. 3/1991 Sb. bola organizácia povinná pracovníkovi poskytnúť pracovné voľno bez náhrady mzdy po dobu trvania pracovného pomeru založeného vymenovaním. Pokiaľ už vymenovaný pracovník v pracovnom pomere bol, osobitná úprava bola obsiahnutá v ustanovení § 67 zákona č. 65/1965 Sb., opäť v znení do novely včlenenom zákonom č. 3/1991 Sb. Obe ustanovenia boli zrušené práve z dôvodu rozšírenia počtu menovaných funkcií. Súčasne bola už v dôvo-

²⁵ Pozri TÝC, J., L. TOMANDLOVÁ a V. PŘENOSILOVÁ. *Zákonník práce: Nařízení vlády, komentář, vysvětlivky: Účinnost k 1. 6. 1994*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 1994, s. 32. ISBN 80-85646-14-5.

²⁶ Ústavný súd neprisvedčil vo svojom náleze argumentácii navrhovateľov požadujúcich zrušenie tejto regulácie, pretože v úprave menovania ako právnej skutočnosti zakladajúcej pracovný pomer u vymenovaných zamestnávateľov s pevnou väzbou na štát neidentifikoval porušenie rovného postavenia zamestnávateľských subjektov ani porušenie rovného postavenia vedúcich zamestnancov samotných, ani zásah do vlastníckeho práva „súkromných zamestnávateľov“. *Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 83/06 [2008-03-12] uverejnený pod číslom 116/2008 Sb.*

dovej správe diskutovaná osobitná úprava hmotného zabezpečenia poskytovaného vymenovaným pracovníkom, uvoľňovaným v dôsledku organizačných zmien.²⁷

Istá výhodnosť úpravy skončenia pracovného pomeru s vymenovaným zamestnancom a snaha zákonodarcu obmedziť okruh menovaných funkcií bola pri prerokovávaní druhého Zákonníka práce dôvodom pre prípravu pozmeňovacieho návrhu, ktorým sa umožnilo dojednať takmer rovnaký spôsob skončenia pracovného pomeru ako pri vymenovanom zamestnancovi aj pri nevymenovanom vedúcom zamestnancovi, ktorý je v tzv. prvej či druhej línii vedenia.²⁸

Po rekodifikácii súkromného práva a s novou úpravou služobného práva

V súvislosti so zákonom č. 89/2012 Sb. Občianskym zákonníkom a zákonom č. 234/2014 Sb. o štátnej službe sa môžeme zamyslieť, ako je možné podradiť vymenovanie pod klasifikáciu súkromnoprávných skutočností, respektíve súkromnoprávneho konania. Podľa ustanovenia § 1723 Občianskeho zákonníka záväzok vzniká zo zmluvy, z protiprávneho činu alebo inej právnej skutočnosti, ktorá je k tomu podľa právneho poriadku spôsobilá.

Podľa názoru Ústavného súdu Českej republiky možno vyvodit', že prostredníctvom zamestnávateľov oprávnených menovať vedúcich zamestnancov sa realizuje štátna politika a plní sa funkcia štátu; preto by štát mal mať rozhodujúce právo určiť, kto bude v jeho mene vystupovať (či v istom zmysle za neho) alebo plniť jeho úlohy. Takému oprávneniu štátu potom jednoznačne zodpovedá vymenovanie, ktoré má tak konštitutívnu povahu.²⁹ Ústavný súd ďalej konštatoval, že vymenovanie podľa Zákonníka práce z roku 2006 supluje platný, nie však účinný zákon o štátnej službe a že aj z iných dôvodov sleduje legitímny verejný záujem. Vzhľadom na predostretú históriu vymenovania, i pri tomto názore

²⁷ Zvláštni část důvodové zprávy, rubrika Další závažné změny. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, Vláda České republiky. *Důvodová zpráva k zákonu č. 3/1991 Sb., změna Zákoníku práce* [Systém ASPI], ASPI_ID LIT32189CZ [cit. 2016-01-25]. ISSN 2336-517X. Dostupné v Systéme ASPI. Dokument je tiež voľne dostupný. *Vládní návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákoník práce* [č. 261] [online]. 1990 [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0261_01.htm.

²⁸ Porovnaj ustanovenie § 73 ods. 3 Zákoník práce.

²⁹ Bod 238. *Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 83/06* [2008-03-12] *uverejnený pod číslom 116/2008 Sb.*

Ústavného súdu je kľúčovým posúdenie uvedeného pojmu z hľadiska zákona o štátnej službe, ktorý vo väčšine svojich ustanovení vstúpil do účinnosti 1. januára 2015.³⁰ Zákon o štátnej službe konštruuje pojem štátneho zamestnanca prostredníctvom štyroch znakov, ktorými sú: fyzická osoba (1), služobný pomer (2), služobné miesto (3) a zaradenie či vymenovanie na toto miesto (4). Zákon o štátnej službe vymenovanie (staronovo) vymedzil ako správny akt,³¹ formálne ustanovenie štátneho zamestnanca na systemizované a voľné služobné miesto. Vymenovaním vzniká služobný pomer. Pokiaľ by mala služobné miesto obsadiť osoba v pracovnom pomere, potom je potrebné dojednať s ňou pracovnú zmluvu podľa ustanovenia § 178 zákona o štátnej službe.³²

So zreteľom na uvedenú argumentáciu sa ponúka vnímanie vymenovania v jednote s novou úpravou v zákone o štátnej službe, rovnako ako v Poľsku, ako akt rýdzo administratívnoprávny.³³ Tak či tak, vymenovanie zostalo i naďalej upravené taktiež ako inštitút súkromnoprávny, respektíve, presnejšie povedané, pracovnoprávny. Vymenovaním naďalej môže nastať založenie pracovného pomeru aj v iných prípadoch než len pri štátnych zamestnancoch. Názorným príkladom sú práve riaditelia škôl, školských zariadení, ktoré majú status právnických osôb. Preto nemožno konštatovať, na rozdiel od Poľska, že verejný záujem či záujem služby prevažuje nad súkromnoprávnym významom pracovného pomeru založeného vymenovaním nad zmluvnými povinnosťami z neho plynúcimi.³⁴ Z uvedeného dôvodu sa zdá byť viac zodpovedajúce skutočnosti zaujať názor, že vymenovanie v podobe upravenej Zákonníkom práce, respektíve ako tzv. vonkajšie vymenovanie na základe iných predpisov sa

³⁰ Hoci ustanovovanie do funkcie menovaním možno nájsť tiež v množstve iných právnych predpisov. Porovnaj napríklad čl. 62 Ústavy, ustanovenie § 60 a nasl. zákona o sodech a soudcích a iné.

³¹ Porovnaj ustanovenie § 159 ods. 1 písm. a) a § 160 zákona o státní službě.

³² Úvodná poznámka prof. Pichrta. Viac pozri PICHRT, J. et al. *Zákon o státní službě: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 933 s. ISBN 978-80-7478-843-7.

³³ Porovnaj MAZURCZAK-JASIŃSKA, E. Uwagi o aksjologicznych podstawach stosunków pracy z mianowania. In: *Aksjologiczne podstawy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych* [online]. 2013. 11 s. [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: https://prawo.amu.edu.pl/_data/assets/pdf_file/0008/175526/dr-Eliza-Mazurczak-Jasiska.pdf. Čl. 76 poľského Zákonníka práce [Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r Kodeks Pracy] upravuje menovanie ako spôsob vzniku pracovného pomeru. Menovanie však prichádza do úvahy len v prípadoch upravenej osobitnými predpismi, ktorých je viac než 20.

³⁴ Porovnaj MAZURCZAK-JASIŃSKA, E. Uwagi o aksjologicznych podstawach stosunków pracy z mianowania. In: *Aksjologiczne podstawy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych* [online]. 2013, s. 11 [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: https://prawo.amu.edu.pl/_data/assets/pdf_file/0008/175526/dr-Eliza-Mazurczak-Jasiska.pdf.

stalo súkromnoprávnym, respektíve pracovnoprávnym inštitútom, odlišným od vymenovania ako správneho aktu. Nemožno ani akceptovať hybridnú teóriu o tom, že vymenovanie zakladá súčasne pracovnoprávny a služobný vzťah.³⁵

Ustanovenie riaditeľa školy tzv. súkromným zriaďovateľom

Pracovný pomer sa podľa Zákonníka práce zakladá vymenovaním len veľmi obmedzeného okruhu vedúcich zamestnancov. Jedná sa buď o vymenovanie v prípadoch, keď to ustanoví osobitný právny predpis, alebo v prípadoch, ktoré sú taxatívne uvedené v ustanovení § 33 ods. 3 písm. a) až g) Zákonníka práce. V iných prípadoch nemožno vymenovaním pracovný pomer založiť, a čo je horšie, v prípadoch uvedených v ustanovení § 33 ods. 3 Zákonníka práce nemožno, naopak, založiť pracovný pomer pracovnou zmluvou.

Historický exkurz

Ak sa pozrieme do blízkej minulosti, potom môžeme už od počiatku vidieť nevyhranený prístup k spôsobu ustanovovania riaditeľa školy zriadenej súkromným zriaďovateľom. Zásadné spoločenské zmeny v roku 1989 veľmi rýchlo nasledovala snaha oživiť cirkevné školstvo.³⁶ S určitým oneskorením reagovala na danú situáciu novela vtedajšieho školského zákona, ktorá umožnila v najnutnejšej miere otvorenie súkromných škôl.³⁷ Spomenúť možno vyhlášku č. 353/1991 Sb. o súkromných školách a vyhlášku č. 452/1991 Sb. o zriaďovaní a činnosti cirkevných škôl a náboženských spoločenstiev. Obe vyhlášky v ustanoveniach § 2 a 3 v pôvodnej edícii ustanovili, že písomný návrh na zaradenie súkromnej či cirkevnej školy do siete škôl musí obsahovať meno a priezvisko riaditeľa. Iba vyhláška č. 452/1991 Sb. viac-menej určila,³⁸ že povinnou prílohou

³⁵ Porovnaj KUCZYŃSKI, T. *Właściwość sądu administracyjnego w sprawach stosunków służbowych*. 1. vyd. Wrocław: Kolonia, 2000, s. 42. ISBN 83-88166-17-4.

³⁶ Bližšie pozri napríklad HORÁK, Z. *Církev a české školství: Právní zajištění působení církví a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 55 a nasl. ISBN 978-80-247-3623-5.

³⁷ Porovnaj ustanovenie § 57a a nasl. zákona č. 171/1990 Sb., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon).

³⁸ Pri súkromnej škole sa vyžadoval iba doklad o najvyššom dosiahnutom vzdelaní riaditeľa školy.

návrhu je menovací dekrét riaditeľ a školy. Tomu nakoniec zodpovedala tiež prax, kedy biskupi riaditeľ a biskupských škôl menovali.³⁹

Súkromné školy zakladali najskôr fyzické osoby, z dotčných⁴⁰ i iných dôvodov však následne prevládla forma právnických osôb, zakladaných najčastejšie v podobe spoločnosti s ručením obmedzeným či verejnej obchodnej spoločnosti. Zakladaniu vo forme všeobecne prospešných spoločností po určitú dobu prekážala koncepcia štatutárneho orgánu, ktorým bola správna rada, a nie riaditeľ.⁴¹ Až školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb.) priniesol v ustanovení § 124 a nasl. úpravu školskej právnickej osoby ako osoby, ktorej hlavnou činnosťou je poskytovanie vzdelávania podľa vzdelávacích programov a školských služieb. Štatutárnym orgánom školskej právnickej osoby je obligatórne riaditeľ, ktorého pri školskej právnickej osobe zriadenej ministerstvom, krajom, obcou alebo združením obcí menuje a odvoláva zriaďovateľ. Riaditeľ a školskej právnickej osoby zriadenej inou právnickou osobou alebo fyzickou osobou menuje a odvoláva zriaďovateľ na návrh rady alebo samotná rada, pokiaľ na ňu zriaďovateľ v zriaďovacej listine túto svoju právomoc delegoval alebo pokiaľ zanikol alebo zomrel bez právneho nástupcu. Úprava menovania riaditeľa školskej právnickej osoby v praxi spôsobila celý rad problémov;⁴² hlavný dôvod, prečo mnoho existujúcich škôl doposiaľ neuskutočnilo svoju premenu na školskú právnickú osobu (osobitný typ právnickej osoby) a ponechalo si právnú formu spoločnosti s ručením obmedzeným či verejnej obchodnej spoločnosti, však tkvie inde.

Ďalším krokom bola zmena v riadení. Zákon č. 564/1990 Sb. o štátnej správe a samospráve v školstve zaviedol systém tzv. odvetvového riadenia a nahradil doterajší spôsob riadenia školskými odbormi vtedajších národných výborov. Podľa ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 564/1990 Sb.

---

³⁹ Porovnaj HORÁK, Z. *Církev a české školství: Právní zajištění působení církví a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 77. ISBN 978-80-247-3623-5.

⁴⁰ Porovnaj ustanovenie § 3 nariadenia vlády č. 324/1996 Sb., ktorým sa stanoví podmienky a výše poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, alebo ustanovenie § 1 zákona č. 306/1999 Sb. o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením.

⁴¹ Porovnaj DEVEROVÁ, L., J. SVEJKOVSKÝ a J. ADAMEC. *Zákon o obecně prospěšných společnostech: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 111-122. ISBN 978-80-7400-408-7. Naopak ale KATZOVÁ, P. *Školský zákon: Komentář*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 648-649. ISBN 978-80-7357-412-3.

⁴² Porovnaj bod 33 osobitnej časti dôvodovej správy k zákonu č. 472/2011 Sb., ktorým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

školský úrad menoval a odvolával riaditeľov predškolských zariadení, škôl a školských zariadení, ktoré boli zriadené školským úradom či obcou. S reformou štátnej správy, respektíve verejnej správy prišlo k delimitácii agendy školských úradov na okresné úrady (ako referáty školstva) a na krajské úrady ku dňu 31. december 2000, a školské úrady tým zanikli.⁴³ Riaditeľov škôl novo menoval krajský úrad, pokiaľ išlo o školy ním zriadené. Riaditeľov predškolských zariadení, škôl a školských zariadení, ktoré zriadovalo Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy Českej republiky, menovalo a odvolávalo uvedené ministerstvo. V prípade riaditeľov škôl súkromných zriaďovateľov upravila novela zákona č. 564/1990 Sb. (vykonaná zákonom č. 139/1995 Sb.) v tretej časti zákona č. 564/1990 Sb. problematiku zaradovania škôl, predškolských zariadení a školských zariadení do siete škôl, predškolských zariadení a školských zariadení. Súčasť žiadosti o zaradenie do siete škôl tvorili povinne osobné údaje riaditeľa školy alebo vedúceho školského zariadenia a doklady o vzdelaní osvedčujúce jeho pedagogickú a odbornú spôsobilosť, doklady o predchádzajúcich zamestnaniach a životopis riaditeľa školy alebo vedúceho školského zariadenia.

Úprava v školskom zákone

Podľa ustanovenia § 166 ods. 7 druhej vety školského zákona v znení pred účinnosťou novely vykonanej zákonom č. 472/2012 Sb. platilo, že právnická osoba, zriaďovateľ, menuje riaditeľa školy alebo školského zariadenia.⁴⁴ Uvedené pravidlo sa bežne vykladalo ako úprava tzv. vonkajšieho vymenovania v zmysle ustanovenia § 33 ods. 3 Zákonníka práce.⁴⁵ Je však nutné konštatovať, že Zákonník práce od 1. januára 2007 v poznámke pod čiarou k ustanoveniu § 33 ods. 3 Zákonníka práce odkazoval iba na funkciu riaditeľa školskej právnickej osoby podľa ustanovenia § 131 školského zákona, čím hatil zmysel predmetnej úpravy. Navyše, v dôvodovej správe bolo výslovne uvedené, že menovaním sa má zakla-

⁴³ Porovnaj zákon č. 157/2000 Sb. o prechodu niektorých vecí, práv a záväzků z majetku Českej republiky do majetku krajů.

⁴⁴ Predmetná veta znela: „Pokiaľ nie je možné ustanoviť riaditeľa školy alebo školského zariadenia z týchto osôb, menuje právnická osoba do funkcie riaditeľa školy alebo školského zariadenia inú osobu v pracovnoprávnom vzťahu k tejto právnickej osobe, ktorá spĺňa predpoklady pre výkon funkcie riaditeľa školy alebo školského zariadenia ustanovené osobitným zákonom.“

⁴⁵ Pozri napríklad RIGEL, F., L. BAHÝLOVÁ, V. KUDROVÁ, O. MORAVEC a M. PUŠKINOVÁ. *Školský zákon: Komentár*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 729-735. ISBN 978-80-7400-550-3.

dat' pracovný pomer práve pri riaditeľoch školskej právnickej osoby podľa školského zákona, nie však aj pri iných riaditeľoch škôl a školských zariadení.⁴⁶ Zákon č. 65/1965 Sb. Zákonník práce v ustanovení § 27, teda v období ustanovenia § 33 Zákonníka práce, odkaz na školský zákon vôbec neobsahoval.

Od 1. januára 2012 z predmetného ustanovenia školského zákona slovo „menuje“ v podstate vypadlo. Cieľom zákonodarcu však napodiv nebolo uskutočňovať zásadné zmeny vo veci ustanovovania riaditeľov škôl a školských zariadení. Podľa dôvodovej správy mala táto zmena zjednodušiť úpravu ustanovovania riaditeľov škôl a školských zariadení zriadených v inej forme než sú školské právnické osoby, príspevkové organizácie a organizačné zložky štátu alebo ich súčasť.⁴⁷ Dôvodová správa ďalej výslovne uvádza: „Či bude riaditeľom ustanovený člen štatutárneho orgánu alebo štatutárny orgán, poprípade zamestnanec právnickej osoby a akým spôsobom bude ustanovenie realizované, sa ponecháva na postavení právnickej osoby podľa jej právnej formy a obsahu základateľských alebo zriaďovacích dokumentov a vnútorných predpisov.“⁴⁸

Tomu zodpovedá tiež ustanovenie § 147 školského zákona, ktoré naďalej výslovne uvádza ako povinnú prílohu žiadosti o zápis školy alebo školského zariadenia do registra doklad o vymenovaní riaditeľa školy či školského zariadenia do funkcie a doklady osvedčujúce splnenie predpokladov pre výkon funkcie riaditeľa školy alebo školského zariadenia podľa osobitného právneho predpisu, ktorým je zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovníkoch a o zmene niektorých zákonov v platnom znení.⁴⁹ Zaujímavé je, že orgán, ktorý vedie register škôl a školských zariadení, pri zápise školy či zápise zmeny zapísaných údajov skutočne skúma, či bol riaditeľ do funkcie vymenovaný.⁵⁰

⁴⁶ Zvláštni časť dôvodové zprávy, komentář k § 33. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, Vláda České republiky. *Důvodová zpráva k zákonu č. 262/2006 Sb., Zákonník práce* [Systém ASPI]. ASPI_ID LIT25782CZ [cit. 2016-01-25]. ISSN 2336-517X. Dostupné v Systéme ASPI.

⁴⁷ Ide teda o školy a školské zariadenia tzv. súkromných zriaďovateľov, ktoré nemajú právnu formu školskej právnickej osoby.

⁴⁸ Pozri *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů* [č. 340] [online]. 2011 [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=70696>.

⁴⁹ Pozri KATZOVÁ, P. *Školský zákon: Komentář*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 556. ISBN 978-80-7357-412-3.

⁵⁰ Pozri KATZOVÁ, P. *Školský zákon: Komentář*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 649. ISBN 978-80-7357-412-3.

Zmena postavenia vymenovaných riaditeľov

Teraz môžeme prikročiť k druhému problému, ktorým je zmena statusu riaditeľa základnej alebo strednej školy z vymenovaného na nevymenovaného školským zákonom. Zákon č. 472/2011 Sb. neobsahuje v tomto smere žiadne výslovné prechodné ustanovenie, čo zodpovedá predstave zákonodarcu, že sa postavenie riaditeľa školy zriadenej súkromným zriaďovateľom nezmenilo. Na druhej strane možno na prípade Zákonníka práce poukázať na skutočnosť, že ku zmene statusu vymenovaného zamestnanca môže dôjsť a dochádza priamo zo zákona, a to v dôsledku zúženia či rozšírenia okruhu menovaných funkcií.

Pokiaľ ide o Zákonník práce, potom je nutné predovšetkým spomenúť, že s účinnosťou od 1. januára 2007 došlo ku zúženiu okruhu menovaných funkcií, ako to výslovne stanovilo ustanovenie § 364 ods. 3 Zákonníka práce. V dôsledku uvedenej zmeny sa skoršie vymenovaní zamestnanci *ex lege* stali zamestnancami v pracovnom pomere založenom pracovnou zmluvou. Ústavný súd sa *obiter dictum* zaoberal touto zmenou a vyhodnotil ju ako ústavnú.⁵¹ Žiada sa dodať, že je zdokumentovaný aj prípad opačný, keď sa z nemenovanej funkcie zo zákona stala funkcia menovaná. Zákonník práce napríklad upravoval ako menovanú funkciu vedúceho organizačnej jednotky príspevkových organizácií (ustanovenie § 33 ods. 3 Zákonníka práce v znení do 31. decembra 2007). V úsilí napraviť uvedený legislatívny lapsus nahradil zákon č. 362/2007 Sb. pojem organizačnej jednotky pojmom organizačný útvar. Pod pojem organizačný útvar bolo tak po novom možné zahrnúť podstatne širší rozsah funkcií než pod pojem organizačná jednotka.⁵² Ani zákon č. 362/2007 Sb. neobsahuje, pokiaľ ide o rozšírenie okruhov menovaných zamestnancov ku dňu účinnosti, t.j. k 1. januáru 2008, žiadne prechodné ustanovenie. Pri absencii osobitných prechodných ustanovení je potrebné vychádzať zo všeobecného prechodného ustanovenia, ktoré stanovuje, že právne vzťahy vzniknuté pred účinnosťou novely (t.j. pred 1. januárom 2008) sa riadia novou právnou úpravou. Z uvedeného vyplýva, že od 1. januára 2008 sa na všetkých vedúcich zamestnancov zamestnávateľov uvedených v § 33 ods. 3 písm. a) až g) nazerá ako na vymenovaných zamestnancov,

⁵¹ Porovnaj bod 245. *Nález Ústavného soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 83/06* [2008-03-12] *uverejnený pod číslom 116/2008 Sb.*

⁵² Podľa dôvodovej správy k návrhu zákona, ktorý bol následne schválený pod č. 362/2007 Sb., sa za organizačný útvar považujú všetky útvary, ktoré boli vytvorené podľa organizačných predpisov vydaných zamestnávateľom, ku ktorým patrí napríklad organizačný poriadok.

a to aj v tých prípadoch, keď ich pracovný pomer vznikol pred 1. januárom 2008 na základe pracovnej zmluvy.⁵³

Na podklade popísaných zmien v súvislosti so zúžením a rozšírením okruhu menovaných funkcií v Zákonníku práce možno vyvodiť, že pokiaľ prišlo ku zúženiu menovaných funkcií podľa školského zákona, potom táto zmena mala od 1. januára 2012 priamy dopad na postavenie riaditeľov škôl zriadených súkromným zriaďovateľom. Od účinnosti zákona č. 472/2011 Sb. sa preto v ich prípade nejedná o menovanú funkciu a ich pracovný pomer sa zmenil na pracovný pomer založený pracovnou zmluvou. V odbornej literatúre sudcovia Najvyššieho súdu Českej republiky v podstate vymedzili, že vedúci (a iní) zamestnanci, ktorých pracovný pomer bol založený vymenovaním a ktorých pracovný pomer sa považuje za založený pracovnou zmluvou, môžu byť i v období po tejto zmene odvolaní zo svojho vedúceho miesta alebo sa ho môžu vzdať, hoci to zákon výslovne nikde neustanovuje. Tento výklad opreli o princíp nepravej spätnej účinnosti (nepravej retroaktivity) a zásadu ochrany nadobudnutých práv.⁵⁴

Záver

Stručnými historickými exkurzmi sme preukázali, že prvý československý Zákonník práce upravil vymenovanie ako výnimočný spôsob vzniku pracovného pomeru len pri najvyššom pracovníkovi v socialistickej organizácii (vonkajšie menovanie), pričom vymenovanie zakladajúce pracovný pomer bolo najskôr považované za rýdzo správny akt, uvádzajúci vedúceho pracovníka do funkcie. Nasledujúce novely Zákonníka práce, ktoré prišli tesne pred a po prevrate v roku 1989, potom okruh menovaných zamestnancov podstatne rozšírili v záujme zvýšenia flexibility pracovných pomerov s vedúcimi zamestnancami vo verejnej správe i mimo nej, aby následne druhý Zákonník práce opäť restriktívne inštitút vymenovania vyhradil výhradne pre verejnú správu, štátne fondy, štátne podniky a príspevkové organizácie, ktorými boli, okrem iného, práve niektoré základné či stredné školy.

Skutočnosť, že školský zákon už neupravuje vymenovanie ako spôsob ustanovenia do funkcie riaditeľov základných a stredných škôl súk-

⁵³ Pozri BĚLINA, M., L. DRÁPAL, et al. *Zákonník práce: Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 206. ISBN 978-80-7400-290-8.

⁵⁴ Pozri BĚLINA, M., L. DRÁPAL, et al. *Zákonník práce: Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 1489. ISBN 978-80-7400-290-8.

romných zriadovateľov má za následok, že uvedenú funkciu už nemožno obsadzovať vymenovaním, hoci systematický a teologický výklad naznačuje niečo iné. Pracovný pomer týchto riaditeľov sa s účinnosťou od 1. januára 2012 zmenil na pracovný pomer založený pracovnou zmluvou, aj keď môžu byť zo svojej funkcie stále odvolaní, respektíve môžu sa jej výkonu vzdať.

Na podklade popísaných zmien v pracovnoprávných a iných predpisoch možno dospieť k záveru, že po takmer 50 rokoch sa menovanie pevne usídlilo (napriek novej úprave štátnej služby) ako inštitút pracovnoprávny, ktorým vzniká pracovný pomer, pretože tak ustanovujú Zákoník práce alebo osobitné právne predpisy. Pre účely teoretickej klasifikácie by bolo vhodné inšpirovať sa rozhodnutiami poľských súdov, ktoré, navzdory názoru časti poľskej doktríny, považujú menovanie, s ktorým vyslovil budúci zamestnanec súhlas, za zmluvu a aplikujú subsidiárne ustanovenie Občianskeho zákoníka vzťahujúce sa na záväzky.⁵⁵ Tento prístup podporilo ustanovenie § 68 zákona č. 65/1965 Sb. Zákoník práce, ktorého obdobu nájdeme v ustanovení § 38 ods. 2 Zákoníka práce.⁵⁶ Podľa oboch ustanovení platilo/platí, že pre pracovné pomery založené vymenovaním platí (inak)⁵⁷ ustanovenie o pracovnom pomere dojednanom pracovnou zmluvou.⁵⁸ Tento príspevok vznikol vďaka finančnej podpore poskytovanej v rámci výskumného projektu PRVOUK P05 s názvom „Soukromé právo XXI. století“.

Zoznam bibliografických odkazov

BĚLINA, M., L. DRÁPAL, et al. *Zákoník práce: Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. 1613 s. ISBN 978-80-7400-290-8.

DEVEROVÁ, L., J. SVEJKOVSKÝ a J. ADAMEC. *Zákon o obecně prospěšných společnostech: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 242 s. ISBN 978-80-7400-408-7.

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015 – 2020. In: *Ministerstvo školství, mládeže*

⁵⁵ Pozri *Rozhodnutie Najvyššieho súdu Poľskej republiky sp. zn. III ZP 14/97* [Uchwała z dnia 3 kwietnia 1997 r. III ZP 14/97] [1997-04-03] komentované v OSP 1997, č. 4, s. 397.

⁵⁶ „Pre pracovný pomer založený menovaním platí ustanovenie o pracovnom pomere dojednanom pracovnou zmluvou.“ Ustanovenie § 38 ods. 2 Zákoník práce.

⁵⁷ Slovo „inak“ bolo obsiahnuté v ustanovení § 68 Zákoník práce z roku 1965, nie je však už v ustanovení § 38 ods. 2 Zákoník práce.

⁵⁸ Pozri *Zákoník práce a předpisy souvisící*. 1. vyd. Praha: Práce, 1965, s. 327.

- a tělovýchovy České republiky* [online]. 2016. 86 s. [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: http://www.msmt.cz/file/35167_1_1/.
- FLOREK, L. a T. ZIELIŃSKI. *Prawo pracy*. 9. wyd. Warszawa: C. H. Beck, 2007. 369 s. ISBN 978-83-7483-776-7.
- HORÁK, Z. *Církev a české školství: Právní zajištění působení církví a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 264 s. ISBN 978-80-247-3623-5.
- HRDLIČKA, V. Poznámky ke konstrukci pracovního poměru. *Právník*. 1946, roč. 85, č. 9-10, s. 284-293. ISSN 0231-6625.
- HROMADA, J., J. CHYSKÝ a K. WITZ. *Československé pracovní právo*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1957. 531 s.
- CHYSKÝ, J., J. HROMADA a K. WITZ. *Československé pracovní právo*. 2. přeprac. vyd. Praha: Orbis, 1960. 519 s.
- Je možné, aby soukromé školy ohrožovaly monopol 96 procent škol veřejných?. In: *Sdružení soukromých škol Čech, Moravy a Slezska* [online]. 2016. 8 s. [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: http://www.soukrome.skoly.cz/media/File/aktuality/pdf/141001agitacni_letak.pdf.
- KATZOVÁ, P. *Školský zákon: Komentář*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008. 772 s. ISBN 978-80-7357-412-3.
- KUCZYŃSKI, T. *Właściwość sądu administracyjnego w sprawach stosunków służbowych*. 1. wyd. Wrocław: Kolonia, 2000. 185 s. ISBN 83-88166-17-4.
- KUKLÍK, J. *Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“: Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945*. 1. vyd. Praha: Linde, 2002. 511 s. ISBN 80-7201-352-1.
- MAZURCZAK-JASIŃSKA, E. Uwagi o aksjologicznych podstawach stosunków pracy z mianowania. In: *Aksjologiczne podstawy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych* [online]. 2013. 11 s. [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: https://prawo.amu.edu.pl/_data/assets/pdf_file/0008/175526/dr-Eliza-Mazurczak-Jasiska.pdf.
- Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 83/06* [2008-03-12] uveřejněný pod číslem 116/2008 Sb.
- PICHT, J. et al. *Zákon o státní službě: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 933 s. ISBN 978-80-7478-843-7.

- RIGEL, F., L. BAHÝLOVÁ, V. KUDROVÁ, O. MORAVEC a M. PUŠKINOVÁ. *Školský zákon: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 820 s. ISBN 978-80-7400-550-3.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Polské republiky sp. zn. III ZP 14/97 [Uchwała z dnia 3 kwietnia 1997 r. III ZP 14/97] [1997-04-03].*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 512/2001 [2002-03-21].*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 2339/2003 [2004-02-13].*
- SKŘEJPEK, M. Vedoucí a personál císařských kanceláří za principátu. In: L. SOUKUP, ed. *Právněhistorické studie 33*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993, s. 5-30. ISBN 80-7066-739-7.
- SYPNIEWSKI, Z. Charakter prawny stosunków pracy na podstawie mianowania. In: W. JAŚKIEWICZ, ed. *Studia nad kodeksem pracy*. 1. wyd. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 1975, s. 214 a nasl. Prawo, nr 71.
- TÝC, J., L. TOMANDLOVÁ a V. PŘENOSILOVÁ. *Zákoník práce: Nařízení vlády, komentář, vysvětlivky: Účinnost k 1. 6. 1994*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 1994. 238 s. ISBN 80-85646-14-5.
- Vládní návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákoník práce [č. 100] [online]. 1988 [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih/1986fs/tisky/t0100_01.htm.*
- Vládní návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákoník práce [č. 261] [online]. 1990 [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0261_01.htm.*
- Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů [č. 340] [online]. 2011 [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=70696>.*
- Vývoj počtu a podílu jednotlivých druhů škol podle zřizovatele (2006/07 – 2014/15). In: *Vzdělávací služby* [online]. 2016. 3 s. [cit. 2016-01-25]. Dostupné na: <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/vzdelavaci-soustava/vyvoj-poctu-skol.pdf>.

WITZ, K. O novou konstrukci pracovního poměru. *Sociální revue*. 1946, roč. 21, s. 224 a nasl.

Zákoník práce a předpisy související. 1. vyd. Praha: Práce, 1965. 557 s.

Zákoník práce a předpisy související. 7. uprav. vyd. Praha: Práce, 1976. 619 s.

Zvláštní část důvodové zprávy, komentář k § 33. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, Vláda České republiky. *Důvodová zpráva k zákonu č. 262/2006 Sb., Zákoník práce* [Systém ASPI]. ASPI_ID LIT25782CZ [cit. 2016-01-25]. ISSN 2336-517X. Dostupné v Systéme ASPI.

Zvláštní část důvodové zprávy, rubrika Další závažné změny. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, Vláda České republiky. *Důvodová zpráva k zákonu č. 3/1991 Sb., změna Zákoníku práce* [Systém ASPI]. ASPI_ID LIT32189CZ [cit. 2016-01-25]. ISSN 2336-517X. Dostupné v Systéme ASPI.

Doc. JUDr. Martin Štefko, Ph.D.

Právnická fakulta
Univerzita Karlova v Praze
Náměstí Curieových 901/7
116 40 Praha 1
Česká republika
stefkom@prf.cuni.cz